

N:o 37.

Ank. till Riksd. Kansli d. 30 April 1868, kl. 11 f. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om upphäfvande af 7 § 2 mom. samt 8 § i Kongl. Förordningen angående grunderna och villkoren för hemmansklyfning och jordafsöndring den 6 Augusti 1864.

Uti en inom Första Kammaren väckt, till Lag-Utskottets behandling öfverlemnad motion (N:o 20) har Herr *W. Croneborg* föreslagit, "att Riksdagen för sin del måtte besluta, att 7 § 2 mom. samt 8 § af Kongl. Maj:ts förnyade nädiga Förordning angående grunderna och villkoren för hemmansklyfning och jordafsöndring af den 6 Augusti 1864 måtte upphävas, äfvensom att afsöndrad mark må kunna äsättas visst mantal, äfven om derifrån icke kan hemtas så beskaffad afkastning; som i 2 § af nämnda Kongl. Förordning förmåles."

De ifrågavarande stadgandena innehålla:

§ 2. "Besuten kallas den åbo, som af sin hemmansdels afkastning i vanliga år kan påräkna bergning och jemväl deraf utgöra de med hemmansdelen förenade utskylder; och ty erfordras till besutenhet, under benämning af hemman, att till hemmansdel finnas så goda egor af åker, äng och betesmark, att, med begagnande af tillgängliga odlingslägenheter, ett hushåll af minst tre arbetsföra personer må kunna af egornas behållna afkastning underhållas; börande ängen och betesmarken ovillkorligt vara af den vidd och godhet, att, med tillhjälp af halmfodret från åkern och löftägt, en häst eller ett par dragoxar, två eller tre kor och fem eller sex får eller getter deraf kunna vinter- och sommarfödas, allt efter hvarje Orts särskilda beskaffenhet.

§ 7 mom. 2: "Från jord af säteri-, rå- och rörs- samt insockne frälse-natur må till och med en femtedel, och från jord af annan natur till och med en tiondedel af egoviddens upplätas; dock att från afsöndrad lägenhet upplåtelse af jord utan inskränkning till viss egovidd må vara tillåten."

§ 8. "Åstundar innehafvare af hemman, hvartill mera än vanlig egovidd hör, att större afsöndring än en tiondedel eller, då frågan rör säteri-, rå- och rörs- samt insockne frälse-hemman, en femtedel deraf verkställa, må han sådant

anmäla hos Konungens Befallningshafvande, som har att beträffande så väl tillstånd dertill, som bestämmande af afgäld å jorden, meddela utslag och dervid så förordna, att å ena sidan säkerheten för hemmansrättans och öfriga skyldigheters framtida utgörande förvaras och, å den andra, jordens odling eller ändamålsenlig skogshushållning, när sådan genom skogsmarks upplåtande under full eganderätt afses, varder befördrad.“

Till stöd för det väckta förslaget har motionären anført, hurusom, under sednare åren, nödvändigheten och nyttan af att egna de i vårt land befintliga skogar en mera omsorgsfull skötsel och möjligheten att af dessa draga ökade inkomster, blifvit allt mera insedd, i hvilket hänseende bemödanden på ganska förtjenstfullt sätt vore gjorda i åtskilliga delar af vårt land; men af åtskilliga bland nu gällande lagar möttes dessa bemödanden af så många och stora hinder, att det åsyftade resultatet i icke ringa mån förminskades, om icke helt och hållet uteblefve. En i skogsvård nitisk jordegare fruktade att på ett vetenskapligt sätt inrätta sin skogsskötsel, eller vågade icke underkasta sig de kostnader, ett sådant system erfordrar, då hans planer, af orsaker, på hvilka han icke kan inverka, mer eller mindre oförmodadt kunde korsas eller omintetgöras, hvadan skogsskötseln nu förnämligast bestode deruti, att för tillfället kunna af skogen tillskansa sig all möjlig vinst, utan all slags beräkning på dess framtida bestånd. Till följd häraf anser motionären, att rättaste sättet att nå ett för den enskilda skogsskötseln önskvärdt mål vore att, utan stiftande af nya lagar, söka vinna upphäfvande af de äldre lagbud, som hufvudsakligast hindrade en vårdad skogsskötsel, och hvilka återfunnes uti, bland andra, jemväl Förordningen om hemmansklyfning och jordafsöndring. Nämnda Förordning af den 6 Augusti 1864 syntes vara tillkommen och affattad med speciel hänsigt endast till jordbruket och möjligheten för arbetare att förvärfva sig egen jordtorfva till uppsättande af boningshus, när eljest vore oförklarligt, att jordafsöndring i 7 § å ena sidan är tillåten till huru liten areal som helst, men deremot å den andra inskränkt till $\frac{1}{10}$:del, och i särskilda fall till $\frac{1}{3}$:del af hemmanets areal. Att af en sådan lagstiftning med hänsyn till skogsskötsel icke något godt kunde hentas, insåges lätt af en hvar, som gjort sig något förtrogen med skogshandtering. I skogsbyggnaderna, eller åtminstone hela norra samt en god del af mellersta Sverige torde väl minst 1,000 tunnland skogsmark vara anslagna till hvarje helt hemman, och af denna areal vore jordegaren berättigad att afyttra $\frac{1}{10}$:del samt å hemman af ypperligare jordnatur $\frac{1}{3}$:del, det vill säga, att jordegaren kunde i förra fallet försälja 100 tunnland och hafva 900 tunnland för eget behof, samt i sednare fallet 200 och 800 tunnland. Skogsarealen till hemmanen i dessa trakter vore likväl i allmänhet vida större, men i allt fall vore den tillåtna afsöndringen så ringa, i jemförelse med hela arealen, att kapital icke kunde användas till spekulation uteslutande på jordegendomar. Om inskränknigen i afsöndringsrätten afsåge, att vid hvarje hemman skall finnas skog till hvad man kallar husbehof, så hade sifferförhållandet bort vara alldeles omvänt, så att från den sämre jorden finge afsöndras $\frac{1}{3}$:delar och från den bättre $\frac{1}{10}$:delar, hvarigenom genast uppstode ett fördelaktigare förhållande, enär, med begagnande af ofvan antagna enhet af 1,000 tunnland skogsmark på hemman, förvärfvandet af 800 eller 900 tunnland skogsmark redan vore af den betydighet, att en närmare eller fjernare vinst af en rationel anshållning med en sådan skog kunde påräknas. Motionärens mening i afseende å afsöndringsrätten vore likväl icke att till större eller mindre areal fastfjettra skogsmark vid egentligt jordbruk, helst hvarje försök, att genom lagstiftning det fallet finna någon lämplig bestämmelse, vore overkställbart, utan

torde enda sättet vara, att åt jordegarens eget omdöme öfverlemna, huru stor areal skogsmark han ansåge sig kunna undvara, eller om han ens ville till egen brukning bibehålla någon sådan mark. Genom en obegränsad rätt till afsöndring af skogsmark vunnes äfven, att de vid laga skiften utlagda oförliga skogsskiftena kunde genom köp sammanläggas, och såmedelst för skogsskötsel till formen lämpliga figurer bildas. Antoges äfven, att all skogsmark blefve från hemman afsöndrad, så uppstode ett förhållande, som snarare vore önskvärdt än förkastligt, emedan, å ena sidan, den egentlige jordbrukaren då finge egna sina omsorger och sitt arbete uteslutande åt sin hufvudnäring, och, å den andra, skogen vinna behörigt beaktande och skötsel, hvarigenom skogseffekter med visshet icke komme att saknas, utan tvärtom blefve tillgängliga i större mängd och antagligen icke till högre kostnader än under nuvarande förhållanden. Skogens alster blefve sålunda inom orterna en handelsvara, då en del jordegare vore konsumenter, en annan del producenter deraf, samt erhöle ett fixt värde, hvilket de nu mestadels saknade, utom i de orter, der metaller förarbetas eller sågverksrörelse bedrifves. En följd häraf skulle blifva, att, sedan skogsprodukternas värde vore känt, mera hushållning iakttoges vid deras förbrukning, hågen leddes att taga till vara mycket, som nu, af liknöjdhet och oaktsamhet eller okunnighet om dess rätta och stora värde, förstöres, och hela landet skulle häraf tillskyndas en ganska afsevärd fördel. De förslag och försök, som varit gjorda, att genom mera eller mindre minutiosa föreskrifter söka framtvunga håg för skogsskötsel, eller att förhindra skogarnes totala ödeläggelse, hade hittills visat sig vara utan verkan, eller ock blifvit bemötta med ovilja såsom ingripande i eganderätten; och för vinnande af nämnda ändamål återstode antagligen icke någon annan utväg, än att, genom undanrödjande af tvångslagar, öfverlemna frågan att fritt behandlas af hvarje jordegare, hvarigenom spekulationen i blotta skogsegendomar, likasom nu i jordbruksegendom, otvifvelaktigt skulle väckas och lifvas, samt, sedan skogens stora värde småningom blifvit mera allmänt känt och erkänt, en rationel, på framtida bestånd grundad hushållning dermed med mera begärlighet omfattas och införas. — De omgångar, som, i fråga om vidsträcktare jordafsöndringar, äro föreskrifna i 8 § af ifrågavarande Förordning, vore sådana, att i högst få fall Konungens Befallningshafvande torde vara besvärade att deröfver meddela yttrande; och beträffande afgäldens bestämmande funnes derom vidare stadgad i 9 § 2 mom., så att den särskilda föreskriften derom i 8 § syntes öfverflödig. Deremot skulle det vara särdeles lämpligt att, med upphäfvande af föreskriften om viss årlig afgäld till hemmansinnehafvaren, stadga, att visst mantal jemväl å blott skogsegendomar kunde få åsättas, alldeles oberoende af frågan om besutenhet, hvilken i allt fall chimäriska benämning icke enligt gällande definition på besutenhet kunde tillämpas på blott skogsmark. Den i förordningen Konungens Befallningshafvande lemnade pröfningsrätt i afseende på den vidsträcktare afsöndringen innefattade icke heller tillräcklig garanti för en spekulant i endast skogsegendom, enär hans affär härigenom vore underkastad en godtycklig och personlig pröfning, helt och hållet beroende på embetsmannens individuella åsigt om saken, hvilket icke kunde vara betryggande för den, som ville egna sig åt ett större företag, hvilket erfordrade flera år för att utföras, hvartill komme, att skogens värde ej rätt framträder, så länge den skall betraktas såsom ett påhängsel till jordbruksegendomen, hvarföre detta värde ej kunde finna allmänt erkännande, för än det i princip blefve antaget, att ensamt skogsmark lika väl kan utgöra en värde egande fastighet, som jordbruksegendom.

Utskottet delar visserligen motionärens åsigt i afseende på vigten deraf, att en ordnad skogshushållning i möjligaste måtto befordras, och de brister eller hinder i lagstiftningen, som kunna vara i vägen därför, undanrödjas, så vidt sådant kan ske, utan att rubba andra, lika eller än mera afsevärda förhållanden; men Utskottet anser sig likväl icke kunna i allo biträda de förslag, motionären i förutnämnda syftning framställt. Berörda förslag skulle nemligen leda derhän, att en lägenhet, som allenast utgjordes af skogsmark eller till och med af aldeles oduglig mark, skulle åsättas mantal, med deltagande i alla mot hemmantalet svarande allmänna utskylder och besvär. En följd häraf kunde dock lätteligen blifva, att en dylik hemmansdel, i anseende till läge, omfång eller markens beskaffenhet, icke lemnade ringaste säkerhet för utskyldernas utgörande, jemte det att, till följd af gällande skattläggningsmetoder, laglig grund för mantalets bestämmande komme att saknas. Äfven sådan mark, som med förslaget hufvudsakligen afses, eller skogbevuxen mark, skulle, derest den endast bestod af s. k. afrösningsjord, blifva en ganska osäker pant för utskylderna, sedan skogen derå blifvit åtminstone till den betydligaste delen afröjd; och för mången lägenhet skulle hemmantalet komma att bestämmas till en bråkdel, som knappast kunde uppnämnas, och så lågt att derpå belöpande andelar af särskilda onera svårligen kunde uträknas, än mindre sådana deribland, som ovilkorligen böra utgå in natura i förhållande till mantalet, af en dylik hemmansdels innehafvare utgöras. Helt olika är förhållandet med det deltagande i utskylder, som fastställes för afsöndrad lägenhet utan hemmantal. Denna andel eller afgäld utsättes alltid i viss räntepersedel och till visst belopp; och stamhemmanets innehafvare måste fortfarande ansvara för de allmänna utskylderna.

Medgifvas må emellertid, att det är af icke ringa vigt för införandet af en ordnad skogshushållning, att skogsbruket må kunna skiljas från det egentliga jordbruket, och sålunda jemväl särskilda hemmans skogslotter afsöndras och förenas till en från jorden afskiljd skogsegendom, hvarmedelst kunde beredas tillfälle till en på riktiga grunder ordnad skogshushållning i stället för det nu vanliga hushållningssättet, då hvarje egare, utan plan eller annan beräkning, än den af en ofta ganska osäker vinst för tillfället, sköter, eller rättare sagdt, vansköter sin skog. Fåfångt synes det ock vara att, under närvarande förhållanden, hoppas på en bättre hushållning med skogarne i allmänhet, så länge hvarje jordegare är oförhindrad, att, sjelf eller genom afverkningens rättens upplåtande till andra, utan iakttagande af någon ordentlig hushållsplan, afröjda skogen; och det är sannerligen icke mera äfventyrligt, om honom tillåtes att till annan öfverlåta jemväl eganderätten till den mark, på hvilken skogen växer, ty det kan icke hända något värre, än just samma slags skogsförödelse; men sannolikt är likväl, att egandet af jorden fast heldre skulle utgöra en anledning till sparsammare och klokare hushållning med skogen, så att fördel deraf äfven för framtiden kunde vara att påräkna.

Något band komme visserligen att läggas på den hittills vanliga skogsfördelsen, derest Riksdagen bifaller det af Utskottet framlagda särskilda förslag till en författning till förekommande af sådan förödelse; men det är dock en stor skillnad emellan hvad derigenom åsyftas, eller egentligen blott att tillhålla den, som afbrukar sin skog, att åtminstone göra något för skogens återväxt och genomförandet af en i alla delar ordnad hushållsplan. Detta sednare och följljaktligen äfven skogens besparande skulle deremot, på sätt redan är anmärkt, mycket befordras, om skogsegare tillåtes att öfverlåta så väl skog som mark till annan, hvilken, på sätt redan är anmärkt, just derigenom att han erhöle försäkran om eganderätt jemväl till marken, hade ett större intresse att vårda och spara skogen. Rättighet till sådan

öfverlåtelse är ock redan medgifven genom nuvarande bestämmelse i 8 § af Kongl. Förordningen den 6 Augusti 1864, och genom ytterligare utsträckning af samma stadgande kan det åsyftade målet vinnas, lika väl och lika säkert, som enligt motionärens förslag, men utan de olägenheter, som äro förenade med detta sednare. Vid ifrågavarande medgifvande är nemligen fästadt det vilkor, att hemman, hvarifrån större afsöndring än $\frac{1}{10}$ del må ske, skall ega *mera än vanlig egovidd*; och då just detta stadgande och den olika uppfattningen af den relativa bestämmelsen om större eller mindre egovidd synes medföra tvekan och osäkerhet vid tillämpningen, samt sålunda motverka hvad tillåtelsen eljest varit afsedd att befrämja, eller en ändamålsenlig skogshushållning, anser Utskottet förenämnda vilkor böra borttagas, så att afsöndringens giltighet icke göres beroende deraf, huruvida det hemman, från hvilket afsöndringen sker, har större eller mindre egovidd.

Motionären har väl också anmärkt, att erhållandet af tillåtelse till sådana vidsträcktare jordafsöndringar, som omförmålas i nyssberörda §, skulle vara förenadt med särdeles omgång, och att den Konungens Befallningshafvande förbehålla pröfningsrätt icke innefattade tillräcklig garanti för spekulanter å endast skogs-egendom; men de åtgärder, som i förstnämnda afseende erfordras, äro otvifvelaktigt vida mindre omfattande, kostsamma och besvärliga, än de, som blefve behöfvida i fall hvarje till annan upplåten lägenhet skulle åsättas visst mantal enligt gällande skattläggningsmethod, och Konungens Befallningshafvandes pröfningsrätt kan icke i annan mån verka hinderligt för spekulationen i fråga om köp af skogsmark, än att ett i sådant afseende ingånget aftals fullbordan är deraf beroende och således måste anstå, till dess Konungens Befallningshafvande pröfvat och godkänt detsammes giltighet.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt hemställer Utskottet, att Riksdagen må hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om utfärdande af en författning, hvarigenom stadgas, att 8 § i Kongl. Maj:ts förnyade nådiga Förordning angående grunderna och vilkoren för hemmansklyfning och jordafsöndring den 6 Augusti 1864 skall erhålla följande förändrade lydelse:

“Åstundar innehafvare af hemman, att större afsöndring än en tiondedel eller, då frågan rörer säteri-, rå- och rörs- samt insockne fräsehemman, en femtedel deraf verkställa, må han sådant anmäla hos Konungens Befallningshafvande, som har, att, beträffande såväl tillstånd dertill, som bestämmande af afgäld å jorden, meddela utslag och dervid så förordna, att å ena sidan säkerheten för hemmansröntans och öfriga skyldigheters framtida utgörande förvaras och, å den andra, jordens odling eller ändamålsenlig skogshushållning, när sådan genom skogsmarks upplåtande under full eganderätt afses, varder befordrad.“

Stockholm den 28 April 1868.

På Utskottets vägnar:

Eric Sparre.

Reservationer:

af Herr *Bergström*;

af Herr *Hessle*: "Alldenstund 1864 års Förordning om hemmansklyfning och afsöndring efter mitt omdöme erfordrar en fullständig förändring och omarbetning, hvarom ock förslag blifvit inom Andra Kammaren framställda så väl under sista riksmöte som vid det nu påstående, anser jag ej lämpligt att nu tillstyrka en partiel ändring i nämnda Förordning, och ehuru jag erkänner nyttan af Herr *Croneborgs* förslag, får jag således för min del vördsamt föreslå att motionen för närvarande ej må till någon åtgärd föränleda."

N:o 38.

Ank. till Riksd. Kansli d. 30 April 1868, kl. 11 f. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion angående ett tillägg till 86 § Skiftesstadgan den 9 November 1866.

I sammanhang med väckt förslag om upphäfvande af 7 § 2 mom. och 8 § i Kongl. Maj:ts förnyade nådiga Förordning angående grunderna och villkoren för hemmansklyfning och jordafsöndring den 6 Augusti 1864, har Herr *W. Croneborg* uti en inom Första Kammaren väckt och till Lag-Utskottets behandling hänvisad särskild motion, N:o 22, föreslagit, att till 86 § i Kongl. Maj:ts förnyade nådiga Stadga om skiftesverket i riket af den 9 November 1866, hvaruti föreskrifves, att särskilda delar af ett och samma hemmansnummer i by böra, så vidt det utan hinder för redigt skifte i skifteslaget ske kan, intill hvarandra läggas, må göras följande tillägg:

Är lägenhet eller skogsmark med full eganderätt afsöndrad från en eller flera hemmansdelar, eller utgöres hemmansdel af blott skogsmark, och kan den vid laga skifte behållas i samma läge, då må sådant ske, ändock att förberörda föreskrift och stadgande i 80 § 1 mom. icke varder iakttagen.

Såsom anledning till detta förslag har motionären anført: att de allmänna föreskrifterna i åberopade nådiga Stadga i fråga om skiftesläggning hade ett ganska menligt inflytande på skogsskötsel, beräknad på framtida bestånd och afkastning; att egaren af en mot viss årlig afgäld afsöndrad lägenhet eller skogstrakt, som ej